

Ewolucja regulacji prawnych związanych ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt w Polsce. Część V. Przepisy wydane po 2004 r.

Joanna Misiewicz

Przełomowym okresem w historii prawodawstwa było przystąpienie Polski do Unii Europejskiej. Akcesja wymagała od ustawodawcy zmian w szerokim zakresie, dostosowujących przepisy prawa krajowego do norm wspólnotowych. Zmiany następowały na różnych płaszczyznach gospodarki, w tym również w prawie weterynaryjnym.

W styczniu 2004 r. wpłynął do Sejmu rządowy projekt ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, mający na celu umożliwienie implementacji prawa Unii Europejskiej z tej dziedziny. Po odbyciu całej ścieżki legislacyjnej finałem jest obowiązująca w chwili obecnej ustawa (1), wprowadzająca w życie dyrektywy oraz wykonująca postanowienia rozporządzeń unijnych. Jednocześnie wprowadziła zmiany do ustawy z 2001 r. Prawo farmaceutyczne (2), ustawy z 1997 r. o ochronie zwierząt (3) oraz ustawy o weterynaryjnej kontroli granicznej (4). Z dniem 1 maja 2004 r. ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej została uchylona. Jednocześnie 40 aktów wykonawczych zostało uznanych za uchylone z uwagi na to, że przestała obowiązywać podstawa prawna do ich wydania.

Ogłaszane były także teksty jednolite do obowiązującej ustawy. Ostatni z 2018 r. uwzględnia najnowsze zmiany wprowadzone do innych powiązanych ustaw (5). Nowa ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt jest ustawą szeroko traktującą tę problematykę. W porównaniu z poprzednio obowiązującą już na samym początku w art. 1 widzimy zasadniczą różnicę. W nowej ustawie wypunktowana jest szczegółowo tematyka, określająca wymagania weterynaryjne dla podejmowania

i prowadzenia działalności, które następnie są wymienione enumeratywnie, podane są szczegółowo wymagania weterynaryjne, jakie należy spełnić przy określonych w ustawie podejmowanych czynnościach oraz reguluje zasady, m.in. zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, stosowania substancji o działaniu hormonalnym, monitorowania chorób odzwierzęcych itp.

Ustawowy słowniczek pojęciowy również ma znacznie szerszy zakres niż w poprzedniej regulacji prawnej. Dzięki temu użyte w ustawie określenia nie powinny budzić wątpliwości. Są na tyle szczegółowo ujęte, aby w sposób wyraźny precyzować dane zagadnienie. W ustawie odnajdujemy jedną z zasad techniki prawodawczej, mówiącą o wyczerpującym regulowaniu danej dziedziny (6).

Przykładem szerokiego ujęcia definicji może być określenie „choroby zakaźnej”. W obu ustawach brzmienie jest podobne, z tym że w ustawie z 2004 r. dodano kwestię odnoszącą się do zwierząt wodnych, określając, że chorobą zakaźną będzie bezobjawowe lub objawowe zakażenie biologicznym czynnikiem chorobotwórczym. Uregulowano również kwestię znaczeniową dotyczącą tego, co uważane jest za zwierzę podejrzane o zakażenie, zwierzę podejrzane o chorobę oraz zwierzę chore lub zakażone. Porównać można również definicję samego „zwierzęcia”. W poprzednio obowiązującej ustawie wymieniono tylko typy i gromady zwierząt, uszczegóławiając niektóre z nich, np. zwierzęta domowe, łowne, utrzymywane w ogrodach zoologicznych, natomiast aktualnie obowiązująca ustawa oddzielnie definiuje poszczególne grupy zwierząt, poczynając od drobiu, zwierząt akwakultury, poprzez zwierzęta wodne, ozdobne zwierzęta wodne, dzikie zwierzęta wodne, koniowate, zarejestrowane koniowate czy zwierzęta gospodarskie.

Wprowadzono także rozróżnienie terenów. Obszar zapowietrzony to taki, który jest bezpośrednio wokół stwierdzonego ogniska choroby. Na tym terenie wprowadza się ograniczenia, nakazy lub zakazy, a także podlega on kontrolom. Obszar zagrożony znajduje się wokół obszaru zapowietrzonego, z kolei obszar buforowy wokół obszaru zagrożonego. Ogniskiem choroby określono miejsce, w którym urzędowy lekarz weterynarii stwierdził co najmniej 1 przypadek choroby zakaźnej. Oznaczenie obszarów niezbędne jest do podejmowania działań mających na celu opóźnienie szerzącej się zarazy i przede wszystkim zapobieganie dalszemu jej rozprzestrzenianiu. W obu ustawach (poprzednio obowiązującej i obecnie obowiązującej) w załącznikach podane są enumeratywnie wykazy chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania (wykaz ten aktualnie został rozszerzony względem poprzedniej ustawy) oraz wykaz chorób podlegających obowiązkowej rejestracji. W przypadku chorób, podlegających obowiązkowi zwalczania, np. pryszczycza, afrykański pomór świń, grypa ptaków, wścieklizna lub enzootyczna białaczka bydła, powiatowy lekarz weterynarii ma uprawnienie do wyznaczenia w drodze decyzji administracyjnej danego terenu jako ogniska choroby. W drodze aktu prawa miejscowego, czyli prawa powszechnie obowiązującego na terenie działania, wydając rozporządzenie, powiatowy lekarz weterynarii może określić teren, na którym występuje choroba zakaźna lub jest zagrożenie jej wystąpienia, jako obszar zapowietrzony lub zagrożony, a także może podać sposób oznakowania danego obszaru. Obecnie można zaobserwować tablice informujące o zagrożeniu wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń, z którym Inspekcja Weterynaryjna od dłuższego czasu prowadzi nierówną walkę. Szerząca się w zastraszającym tempie choroba, mimo wysiłków służb weterynaryjnych, nadal stanowi poważny problem.

Jednym z zadań Głównego Lekarza Weterynarii zgodnie z omawianą ustawą, jest opracowywanie programów zwalczania chorób zakaźnych zwierząt. Programy te następnie po uwzględnieniu wymagań weterynaryjnych dla handlu zwierzętami i produktami pochodzenia zwierzęcego wprowadzane są w życie. Główny Lekarz Weterynarii, uwzględniając krajową sytuację epizootyczną, po uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych i ministrem właściwym do spraw rolnictwa, występuje z wnioskiem do Komisji Europejskiej o zatwierdzenie programu. Zgodnie z ustawą finansowanie programu pochodzi ze środków budżetowych państwa, jednakże programy mogą być również współfinansowane ze środków pochodzących z Unii Europejskiej, pod warunkiem, że spełniają one oprócz wymogów ustawowych także wymogi określone przepisami prawa unijnego. W przypadku współfinansowania programu z budżetu unijnego Główny Lekarz Weterynarii zobligowany jest do informowania Komisji Europejskiej o jego realizacji. Program musi zawierać m.in. opis sytuacji epizootycznej, analizę kosztów, czas trwania programu wraz z określeniem celu, jaki ma być osiągnięty.

Przykładem obowiązującego w 2019 r. jest program mający na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem

wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie, wprowadzony po zatwierdzeniu przez Komisję Europejską rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (7). Ze względu na trwającą w dalszym ciągu sytuację zagrożenia epizootycznego nie tylko na terenie Rzeczypospolitej, ale również Unii Europejskiej konieczne było kontynuowanie monitorowania choroby u dzików oraz świń i określenie środków zwalczających chorobę. Środkami wymienionymi w programie, które mają na celu zapobieganie szerzeniu się wirusa i – co za tym idzie – zachorowalności, są m.in. redukcja populacji dzików prowadzona zarówno przez polowania, jak i odstrzał sanitarny. W programie uwzględniono kwoty wypłaty, jakie powiatowy lekarz weterynarii będzie wypłacał dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego (ewentualnie dyrektorowi parku narodowego) za upolowane dziki dostarczone do punktu skupu lub zakładu nadzorowanego przez Inspekcję Weterynaryjną lub znalezione martwe zwierzęta. Ze względu na konieczność ograniczenia populacji dzika kwota za upolowane samice przelatki czyli osobniki w 2. roku życia do końca marca następnego roku (8) i starsze jest ponad dwukrotnie wyższa niż za pozostałe dziki. W programie odniesiono się również do ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt i obowiązujących rozporządzeń, określających sposób postępowania w przypadku wystąpienia afrykańskiego pomoru świń. W gospodarstwach, w których trzymane są świny i leżą one w tzw. obszarach ochronnych wymienionych w decyzji wykonawczej Unii Europejskiej (9), powiatowy lekarz weterynarii przeprowadza 2 razy w roku kontrole przestrzegania zakazów i nakazów określone rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 2015 r. (10). Kontroli podlega również stan zdrowia świń i przeprowadzenie wywiadu lekarsko-weterynaryjnego wraz z badaniem klinicznym. Program reguluje kwestię postępowania z odstrzelonymi dzikami, zwłokami dzików, sposób postępowania z tuszami. Powiatowy lekarz weterynarii w każdym przypadku znalezienia martwego dzika lub zabitego podczas wypadku komunikacyjnego na obszarach objętych ograniczeniem lub zagrożonych pobiera próbki do badań w kierunku ASF (African swine fever). Wyjątkowo, gdy odstrzelony dzik nie wykazuje objawów chorobowych, po odpowiednim przeszkoleniu przez powiatowego lekarza weterynarii (przy wykorzystaniu wytycznych i ulotek), próbki mogą pobierać myśliwi. Kontroli i sprawozdawczości podlega liczba upolowanych dzików. Powiatowy lekarz weterynarii cyklicznie porównuje liczbę wykazanych przez myśliwych upolowanych zwierząt z liczbą tusz przyjętych do punktów skupu i innych podobnych zakładów. W programie ujęto również obowiązki spoczywające na posiadaczach świń. W przypadku padnięcia obowiązkowo musi zostać powiadomiony lekarz urzędowy, natomiast w przypadku podejrzenia wystąpienia choroby posiadacz jest zobowiązany, zgodnie z ustawą o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, poinformować Inspekcję Weterynaryjną bądź najbliższy podmiot świadczący usługi

z zakresu medycyny weterynaryjnej albo wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

Należy również wspomnieć, że prawo unijne nakłada wymogi postępowania z produktami ubocznymi pochodzenia zwierzęcego nieprzeznaczonymi do spożycia przez ludzi (11). Problem wymagał uregulowania tej kwestii, ponieważ takie produkty mogą stanowić realne zagrożenie dla środowiska i zdrowia człowieka. Zagrożenie wystąpić może w całym łańcuchu pokarmowym, gdyż stosowane w paszach w sposób niewłaściwy uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego mogą mieć pośredni wpływ na zdrowie i życie człowieka. Poprzez niewłaściwe postępowanie z odpadami zwierzęcymi może dojść również do zanieczyszczenia środowiska czy powstania ognisk choroby. Z informacji ze strony internetowej Głównego Lekarza Weterynarii wynika, że rocznie w państwach członkowskich Unii Europejskiej powstaje 20 mln ton ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego (np. części zwierząt ubitych, padłe zwierzęta gospodarskie i towarzyszące, obornik, przeterminowana żywność pochodzenia zwierzęcego; 12). Zapisy wspomnianego rozporządzenia odnoszą się tylko i wyłącznie do produktów, które nie mogą być spożywane przez ludzi, zgodnie z zasadami higieny żywności lub mogłyby być spożyte, jednak ostatecznie zużyte będą w innym celu. Uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego podzielono na 3 kategorie. Kategoria 1. obejmuje materiały szczególnego ryzyka, kategoria 2. – wysokiego ryzyka i kategoria 3. – niskiego ryzyka. Postępowanie z danym produktem uzależnione jest od przynależności do odpowiedniej kategorii. Zgodnie z programem określającym zasady postępowania w celu wykrycia ASF do kategorii 1 należą:

- 1) zwłoki dzików,
- 2) tusze odstrzelonych dzików, u których w trakcie badania w kierunku wirusa ASF uzyskano wynik dodatni,
- 3) części ciała chorego dzika.

Do kategorii 2. zaklasyfikowano niejadalne części (tzw. patrochy) odstrzelonego dzika, znajdującego się na terenie podlegającym zagrożeniu lub objętym ograniczeniami, natomiast tusze odstrzelonych dzików (bez patrochów) pochodzących z tychże terenów, których wynik badania w kierunku ASF jest ujemny, jednak nieprzeznaczone do spożycia przez ludzi, klasyfikuje się do kategorii 3.

Co do zasady zakazane jest przemieszczanie produktów pochodzących ze świń z obszaru zagrożonego lub objętego ograniczeniami. W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (10) określono odstępstwo od tej zasady pod pewnymi warunkami, np. jeśli produkty uboczne zostały poddane obróbce, która wyklucza rozprzestrzenianie się wirusa, pojazd, którym transportowane są produkty jest zarejestrowany i odpowiednio zabezpieczony, aby nie wyciekały z niego resztki przewożonych produktów, produkty posiadają dokument handlowy, który określony został rozporządzeniem Unii Europejskiej (13).

W programie określono zasady przemieszczania świń żywych, zasady postępowania przy produkcji mięsa na użytek własny, przypadki, w których pobierane są próbki przez lekarza powiatowego do badań

laboratoryjnych oraz rodzaj próbek. Określono również tzw. obszar WAMTA (wider area for medium term actions), czyli obszar działań średnioterminowych, na którym będą prowadzone działania określone dla wschodniej części Unii Europejskiej. Działania te mają polegać na: redukcji populacji dzików poprzez polowania lub odstrzał sanitarny, zwiększenie udziału samic w redukcji populacji oraz wprowadzenie zakazu karmienia dzików. Walka z tą groźną chorobą w przypadku zewnętrznych granic Unii Europejskiej, np. z Białorusią czy Ukrainą, polega m.in. na wyłożeniu mat dezynfekcyjnych na przejściach

ScanVet Poland

Przedstawiciel
regionalny

Oferta pracy dla Lekarza weterynarii

WROCŁAW
woj. dolnośląskie

Wymagane kwalifikacje:

- wyższe wykształcenie weterynaryjne
- prawo jazdy kategorii B
- znajomość obsługi komputera: m. in. MS Office
- znajomość j. angielskiego
- zdolności organizacyjne i umiejętność nawiązywania kontaktów
- dyspozycyjność

Firma zapewnia:

- bardzo atrakcyjne warunki pracy i wynagrodzenia
- doskonalenie kompetencji zawodowych przez udział w szkoleniach i konferencjach na koszt firmy
- nowoczesne narzędzia pracy: m. in. laptop oraz nowy samochód, pakiet pracowniczy

Zgłoszenie CV ze zdjęciem i listem motywacyjnym uwzględniające klauzulę o ochronie danych osobowych prosimy przesłać na adres mailowy:

scanvet@scanvet.pl

Firma zastrzega sobie prawo odpowiedzi jedynie na wybrane oferty

ScanVet
POLAND

Al. Jerozolimskie 99 m.39
02-001 Warszawa
Tel. 22 622 91 83
www.scanvet.pl

granicznych oraz dezynfekcji środków transportów przeznaczonych do przewozów zwierząt, które wjeżdżają do Polski.

Bardzo ważnym elementem programu jest również prewencja, która polega na uświadamianiu rolników i innych osób prowadzących działalność związaną z produkcją żywności pochodzenia zwierzęcego i pasz, jak groźną chorobą jest ASF, jakie są jej objawy, jak dochodzi do rozprzestrzenienia się wirusa oraz jak należy postępować w przypadku podejrzenia choroby. Inspekcja prowadzi również kampanię informacyjną skierowaną do myśliwych.

Posiadaczom świń, które zostały poddane ubojowi, zabite lub padły poprzez zabiegi będące wynikiem nakazu Inspekcji Weterynaryjnej, należy się odszkodowanie. Odszkodowania wypłacane są na podstawie przepisów ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

Program nadzorowany jest przez Głównego Lekarza Weterynarii.

Mimo wielu podejmowanych kroków, mających na celu zwalczenie choroby, wirus nadal aktywnie występuje. Wśród stwierdzonych przypadków wystąpienia wirusa u dzików nie zauważa się spadku zachorowalności. Prowadzone zarówno w Polsce, jak i w innych krajach badania potwierdzają, że najszybszą drogą rozprzestrzenienia się choroby jest człowiek. Potwierdzeniem są doniesienia świadczące o pojawieniu się wirusa w Czechach i Belgii. Przemieszczanie się wirusa ASF za pośrednictwem migrujących dzików nie następuje tak szybko. Badania prowadzone w Polsce wykazały, że rozprzestrzenienie się wirusa następowało średnio 1,5 km w ciągu miesiąca, a więc zdecydowanie wolniej niż w przypadku pośrednictwa ludzkiego (przywiezienie zakażonego wirusem upolowanego dzika lub migracja pracowników; 14). W 2016 r. opublikowane zostało sprawozdanie z programów zwalczania, kontroli i monitorowania chorób zwierząt, opracowane przez Europejski Trybunał Obrachunkowy (jego zadaniem jest kontrolowanie wszystkich dochodów i wydatków Unii Europejskiej oraz ich legalności; 15). Trybunał sprawdzał, czy programy zwalczania chorób w sposób wystarczający ograniczyły występowanie danej choroby. Ustalono, że programy w sposób wystarczający ochraniają Unię Europejską przed rozprzestrzenianiem się chorób zakaźnych. Trybunał zaznaczył, że zmniejszeniu uległa zachorowalność na BSE u bydła (bovine spongiform encephalopathy), salmonelozę drobiu oraz wściekliznę dzikich zwierząt. W sprawozdaniu Trybunał zwrócił uwagę, że system wymiany informacji i danych epidemiologicznych pomiędzy państwami Unii Europejskiej powinien lepiej spełniać swoje funkcje. Określił zalecenia skierowane do Komisji odnośnie do wymiany tych informacji. Trybunał ustalił również konieczność sprawdzenia przez Komisję, czy uzyskiwane informacje o działaniach kontroli weterynaryjnej są wiarygodne w oparciu o dotychczasowe wskaźniki czy też należałoby je zaktualizować. Zaleceniem było również dokonanie sprawdzenia przez Komisję wskaźników odnoszących się do skontrolowania opłacalności ekonomicznej i efektywności programów, uwzględniając w razie konieczności również dzikie zwierzęta.

Zdaniem Trybunału, Komisja powinna także wspierać dostępność szczepionek dla państw członkowskich. W uwagach pokontrolnych Trybunał ustalił, że jeśli chodzi o unijne przepisy prawa dotyczące wykrywania, identyfikacji, dobrostanu, przypadków wystąpienia choroby oraz w zakresie kontroli sanitarnych, programy są dobrze sprecyzowane. W sprawozdaniu wskazano również problem dostępności odpowiednich szczepionek. W rozporządzeniu unijnym, tzw. Prawie o zdrowiu zwierząt (16), które obowiązuje od dnia 21 kwietnia 2021 r. określono, że Komisja Europejska może ustanowić m.in. unijne banki antygenów i szczepionek odnośnie chorób, co do których nie ma zakazu szczepień. Celem utworzenia takich banków jest utrzymanie odpowiednich zapasów preparatów, uwzględniając potrzeby państw członkowskich zgodnie z opracowanymi planami gotowości. Szczepionki, antygeny oraz odczynniki biologiczne mają być dostarczane na wniosek do państw członkowskich oraz jeśli dostawa miałaby uchronić granice Unii Europejskiej również do krajów trzecich. Dodatkowo do tego rozporządzenia Komisja wydaje akty wykonawcze, w których szczegółowo będzie zawarty m.in. wykaz produktów biologicznych, mających znaleźć się w unijnych bankach, wymagania dotyczące zaopatrzenia w produkty biologiczne, ich przechowywania i wymiany, wymagania, jakie należy spełnić, aby mieć dostęp do produktów z banków itp.

W ustawie o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt ustawodawca wprowadził obowiązek szczepienia lub zakaz szczepień zwierząt przeciw określonym chorobom. Zakaz poddyktowany jest tym, że rozprzestrzeniające się choroby, które mogą wywołać niewyobrażalne straty, powinny być zwalczane administracyjnie poprzez wybicie zwierząt chorych, ale również zwierząt sąsiadujących z obszarem, w którym stwierdzono ognisko choroby, aby szybko unicestwić chorobotwórcze drobnoustroje. W załączniku 4 do ustawy wymieniono ponad 30 jednostek chorobowych podlegających bezwzględemu zakazowi szczepień, np.: pryszczycę, afrykański pomór świń, księgosusz czy afrykański pomór koni. W ustawie nadano również upoważnienie ustawowe ministrowi właściwemu ds. rolnictwa wyznaczenia innych chorób, przeciwko którym będzie zakaz szczepienia. Załącznik 2 i 3 do ustawy zawiera wykaz chorób podlegających obowiązkowi zwalczania (tzw. choroby zwalczane z urzędu) oraz wykaz chorób, podlegających rejestracji. Natomiast w załączniku 5 ustawodawca wymienia choroby odzwierzęce oraz odzwierzęce czynniki chorobotwórcze podlegające obowiązkowi monitorowania. Uregulowano również działalność nadzorowaną, która obwarowana jest ściśle określonymi przepisami prawa. Przykładem może być działalność polegająca na prowadzeniu schroniska dla bezdomnych zwierząt. Szczegółowe wymagania określone zostały w rozporządzeniu z 2004 r. (17). W ustawie odniesiono się także – oprócz szeroko uregulowanych zasad zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, m.in. do przywozu i handlu zwierzętami oraz niejadalnymi produktami pochodzenia zwierzęcego, wymagań weterynaryjnych odnośnie tranzytu zwierząt – do zasad przemieszczania zwierząt

towarzyszących w celach niehandlowych oraz koniowatych, wymagań weterynaryjnych dla produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego i produktów pochodnych. Regulacji podlega również umieszczenie zwierząt akwakultury na rynku w celach handlowych, które przeznaczone są do chowu i hodowli. W rozdziale 10 ustawy określono przepisy karne, dotyczące m.in.: prowadzenia działalności nadzorowanej bez wymaganych przepisami prawa wymagań, przywożenia produktów pochodzenia zwierzęcego lub zwierząt wbrew zakazowi, lub z naruszeniem przepisów weterynaryjnych. Odpowiedzialności karnej podlega również, zgodnie z ustawą, osoba, która dokonuje szpiegi wbrew zakazowi lub nałożonemu ograniczeniu w związku ze zwalczaniem chorób zakaźnych. Regulacji podlegają też czyny zagrożone karą administracyjną, w formie kary pieniężnej wymierzonej przez powiatowego lub granicznego lekarza weterynarii. Kary pieniężne grożą np. za prowadzenie działalności nadzorowanej w zakresie produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodnych bez wymaganej rejestracji albo bez uzyskania zatwierdzenia lub warunkowego zatwierdzenia, za brak wymaganych dokumentów (świadectw zdrowia lub dokumentów handlowych) albo za przywóz produktów pochodzenia zwierzęcego z naruszeniem określonych przepisów unijnych.

Obecnie istnieje szereg aktów prawnych regulujących w sposób bezpośredni kwestię zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, ale również jest wiele przepisów prawa krajowego i unijnego, które wpływają pośrednio na istniejące wciąż zagrożenie rozprzestrzeniania się patogenów. Walka z epizootiami oraz kontrolowanie przestrzegania prawa spoczywa w największej mierze na Inspekcji Weterynaryjnej, której zadania określone zostały w ustawie z 2004 r. (18). Szereg zadań spoczywa na powiatowym lekarzu weterynarii, który sprawując nadzór, przeprowadzając kontrole, prowadząc działalność prewencyjną, może szybko podjąć działania w celu zlikwidowania zagrożenia chorobowego. Inspekcja Weterynaryjna zaopatrzona jest w różnego rodzaju narzędzia do walki z przenoszeniem się patogenów. Wymienić tu można jeden z unijnych programów, tzw. system TRACES (unijny system kontroli i powiadamiania o przemieszczeniach zwierząt żywych i niektórych produktów pochodzenia zwierzęcego) czy też system ADNS (Animal Disease Notification System), przez który zgłaszane są przypadki wystąpienia chorób zakaźnych w krajach widniejących w tym systemie. Pozostałe państwa są powiadamiane o wystąpieniu choroby. Dzięki temu można szybko kontrolować zdrowotność i zapobiegać epizootiom (12). Bardzo istotnym elementem jest również ryzyko rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych nie tylko z powodu przemieszczania się wolno żyjących zwierząt, ale również przez zaprzestanie stosowanej do tej pory kontroli granicznej towarów w obrębie Unii Europejskiej. Ryzyko również związane jest z wejściem na rynek żywności i pasz, które mogłyby zawierać substancje niedozwolone. Swobodna wymiana towarowa pomiędzy państwami członkowskimi stawia wszystkie kraje należące do Wspólnoty przed problemem zabezpieczenia swoich obywateli

przed możliwością wprowadzenia na rynek żywności mogącej stanowić zagrożenie. Utworzono zatem punkty graniczne, które równocześnie sprawują funkcję granic zewnętrznych Unii. Podejmowane są nieustannie wysiłki na rzecz ochrony prawnej Polski jako członka Wspólnoty i całej Unii Europejskiej przed szerzeniem się chorób zakaźnych zwierząt. Omówione w całym cyklu artykułów regulacje prawne nakreślają zasady, jakie obowiązywały wcześniej i obowiązują w chwili obecnej w zakresie zwalczania chorób zakaźnych zwierząt.

Piśmiennictwo

1. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz.U. 2004 nr 69 poz. 625).
2. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne (Dz.U. 2001 nr 126, poz. 1381).
3. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. 1997 nr 111, poz. 724).
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2003 r. o weterynaryjnej kontroli granicznej (Dz.U. 2003 nr 165 poz. 1590).
5. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 września 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz.U. 2018 poz. 1967 t.j.).
6. Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 lutego 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. 2016, poz. 283).
7. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 marca 2019 r. w sprawie wprowadzenia w 2019 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie” (Dz.U. 2019, poz. 598).
8. <http://www.wkl-osa.pl/dzik.aspx>
9. Decyzja wykonawcza Komisji (UE) 2019/1679 z dnia 4 października 2019 r. zmieniająca załącznik do decyzji wykonawczej 2014/709/UE w sprawie środków kontroli w zakresie zdrowia zwierząt w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń w niektórych państwach członkowskich (Dz.Ur. UE C (2019) 7246).
10. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2015 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń (Dz.U. 2015 poz. 711).
11. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 z dnia 21 października 2009 r. określające przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1774/2002 (rozporządzenie o produktach ubocznych pochodzenia zwierzęcego) (Dz.Ur. UE 2009 L/300/1).
12. www.wetgiw.gov.pl
13. Rozporządzenie Komisji (UE) nr 142/2011 z dnia 25 lutego 2011 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 określającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, oraz w sprawie wykonania dyrektywy Rady 97/78/WE w odniesieniu do niektórych próbek i przedmiotów zwolnionych z kontroli weterynaryjnych na granicach w myśl tej dyrektywy (Dz.Ur. UE 2011 L/54/1).
14. Flis M.: Afrykański pomór świń w Europie – kierunki i możliwości rozprzestrzeniania się choroby. *Życie Wet.* 2019, 94, 700–702.
15. <https://www.eca.europa.eu/pl/Pages/DocItem.aspx?did=36176>
16. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie przenośnych chorób zwierząt oraz zmieniające i uchylające niektóre akty w dziedzinie zdrowia zwierząt, „Prawo o zdrowiu zwierząt” (Dz.Ur. UE 2016 L/84/1).
17. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt (Dz.U. 2004 nr 158 poz. 1657).
18. Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lipca 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. 2018 poz. 1557).

Mgr prawa Joanna Misiewicz, e-mail: pacta705@wp.pl